

УДК 343.221

DOI <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i88.3069>*Н. А. Федорович*

**КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЯНЬ СПІВУЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВOPУШЕННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ СУБ'ЄКТОМ, УСЮ ОБ'ЄКТИВНУ
СТОРОНУ ЯКОГО ВИКОНУЄ ОСОБА, ЯКА НЕ НАДІЛЕНА ОЗНАКАМИ
СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА**

Постановка проблеми. У Кримінальному кодексі (далі – КК) України серед кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом є правопорушення, усю об'єктивну сторону яких у співучасті може виконати особа, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України. Проблема кваліфікації дій такої особи, яка є співучасником у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом, досі залишається дискусійною, насамперед через відсутність чіткого законодавчого регулювання. Невирішеним однозначно є і питання кваліфікації діянь інших співучасників такого кримінального правопорушення. Розв'язання цих проблем є необхідним, адже принцип верховенства права, якого держава прагне дотримуватись, вимагає створення таких умов, за яких особа має змогу передбачати в розумних межах наслідки, які може спричинити її дія. Тому особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта і виконує всю об'єктивну сторону кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, і особа, яка наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, і схиляє першу з названих осіб до вчинення правопорушення, мають однозначно усвідомлювати, як оцінюватимуться їхні діяння.

Стан дослідження. В.І. Тереньтьєв писав про існування вказаної проблеми, однак не запропонував її вирішення. М.І. Мельник, Л.Д. Гаухман, Н.Ф. Кузнецова аналізували концепцію опосередкованого виконання злочину та вказували свої варіанти вирішення цього питання. І.А. Копйова, С.С. Аветісян, В.О. Навроцький, В.Г. Павлов досліджували співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом, також наводили варіанти кваліфікації дій особи, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, та особи, не наділеної ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, яка цілком виконує об'єктивну сторону кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Та пропозиції вчених щодо вирішення цієї проблеми не є однотайними.

Завданням цієї статті є аналіз проблеми кримінально-правової оцінки діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, з урахуванням позицій учених, з метою формулювання правил кримінально-правової кваліфікації діянь особи, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, та особи, не наділеної ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України.

Виклад основного матеріалу. С.С. Аветісян, Л.Д. Гаухман, Н.Ф. Кузнецова, І.А. Копйова, М.І. Мельник, В.О. Навроцький вважають, що в разі, коли особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, виконує об'єктивну сторону кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, а спеціальний суб'єкт лише схилив таку особу до вчинення кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, то особа, яка наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, є опосередкованим виконавцем [1, с. 375; 4, с. 212; 7, с. 194; 8, с. 98; 10, с. 92; 9, с. 312]. Що ж до оцінки дій особи, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, то думки науковців розійшлися:

– одні висловлюють думку, що особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, виконує пособницькі функції [1, с. 375; 4, с. 212; 7, с. 194; 9, с. 312],

– інші вважають, що така особа не несе кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, але може відповідати за вчинення кримінального правопорушення із загальним суб'єктом [8, с. 98; 10, с. 92].

Проаналізуємо наведені міркування науковців. Так, щодо наявності опосередкованого виконання виникають сумніви. І.А. Зінов'єва перелічує випадки, коли можливе посереднє виконавство: виконавець усвідомлює, що схилена ним до виконання об'єктивної сторони складу злочину особа вчиняє суспільно небезпечне діяння у стані неосудності; виконавець усвідомлює, що схилена ним до виконання об'єктивної сторони складу злочину особа на час вчинення діяння не досягла віку кримінальної відповідальності; особа вчиняє діяння, коли перебуває під безпосереднім впливом фізичного примусу з боку виконавця, унаслідок якого вона не може керувати своїми вчинками; особа вчиняє діяння під впливом гіпнозу з боку виконавця, унаслідок якого вона не може керувати своїми вчинками; особа вчиняє діяння у стані крайньої необхідності, що виникає внаслідок здійснення виконавцем фізичного примусу, за якого вона зберігає можливість керувати своїми діями, або психічного примусу; виконавець усвідомлює, що віддає злочинний наказ чи розпорядження особі, яка не усвідомлює і не може усвідомлювати його злочинного характеру; особа вчиняє діяння, будучи введеною в оману виконавцем, або виконавець використовує помилку особи для реалізації злочинного наміру; виконавець використовує особу, що вчинила злочин через необережність [6, с. 200–201]. Як бачимо, серед цього переліку немає випадків, коли особа, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, учиняє кримінальне правопорушення зі спеціальним суб'єктом. В.О. Навроцький, Н.О. Гуторова теж серед випадків опосередкованого виконання правопорушення не описують варіанта, у якому виконавець, який наділений ознаками спеціального суб'єкта, схилиє до вчинення кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом особу, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України [9, с. 231; 5, с. 309].

Очевидно, неможливо говорити про опосередковане виконання в ситуації, коли особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачає його суспільно небезпечні наслідки і бажає їх настання. Щоправда, варто згадати позицію

А.А. Арутюнова, який стверджував: «Аналіз чинного кримінального законодавства дозволяє встановити лише одну форму посереднього виконавства, у рамках якої і посередній виконавець, і використовувана особа є співучасниками, – це посереднє виконавство суб'єкта, що володіє спеціальними ознаками, за використання особи, на стороні якої ці ознаки відсутні. При цьому посередній виконавець і використовувана ним особа повинні бути співучасниками» [2, с. 3]. Однак таке твердження суперечить ч. 2 ст. 27 КК України, під час аналізу якої очевидно, що опосередкований виконавець учиняє кримінальне правопорушення «шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне». В.О. Навроцький писав, що немає посереднього причинення в разі використання для вчинення кримінального правопорушення осіб, які загалом є суб'єктами кримінального правопорушення, проявляють свою волю і свідомість під час виконання відповідних дій [9, с. 229–230]. Звернемо увагу, що посереднє виконання, описане в ч. 2 ст. 27 КК України словосполученням «шляхом використання інших осіб <...>», тобто одна особа використовує іншу, як засіб виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення [6, с. 199–200]. Фізичну осудну особу, яка повною мірою усвідомлює, які діяння вона вчиняє, не назвеш знаряддям кримінального правопорушення.

Не можна й стверджувати, що лише особа, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, може усвідомлювати весь обсяг учинюваних діянь та їхніх наслідків. Кримінальні правопорушення з умисною формою вини, усю об'єктивну сторону яких можуть учинити особи, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, за своєю природою не можуть бути такими, що потребують певних професійних знань, бо наявність у кримінальному законі відповідника із загальним суб'єктом чи в інших нормативно-правових актах юридичної відповідальності за вчинення таких діянь виключає необхідність наявності професійних знань для вчинення цих кримінальних правопорушень. Прикладами таких кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом є злочини, передбачені ст. 410 КК України «Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», ст. 411 КК України «Умисне знищення або пошкодження військового майна».

Варто вказати, що недоліком такої позиції є те, що особа, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, незалежно від того, чи виконує вона функцію організатора, підбурювача чи пособника, завжди визнається виконавцем кримінального правопорушення. Виходить, що ознака спеціального суб'єкта, наявна в будь-якого зі співучасників кримінального правопорушення, матиме вирішальне значення для кримінально-правової оцінки дій співучасників. Хоча ставити ознаки спеціального суб'єкта попереду діяння досить нелогічно.

Зважаючи на висловлені вище міркування, робимо висновок, що опосередкованого виконання в разі виконання всієї об'єктивної сторони кримінального правопорушення особами, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, немає. Тож і немає підстав в аналізованій нами ситуації кваліфікувати діяння особи, яка наді-

лена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, як виконавця кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом.

Що ж до оцінки виконання всієї об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення особою, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, у співучасті з особою, яка наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, то, як ми вже вказували вище, існують дві позиції.

Згідно з першим підходом, особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, під час виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом має нести кримінальну відповідальність як пособник. З таким твердженням неможливо погодитись, адже відповідно до теорії кримінального права пособник не виконує об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Мабуть, саме тому С.С. Аветісян пропонував доповнити визначення «пособника» такими словами: «Пособником визнається також особа, яка брала участь у виконанні об'єктивної сторони спеціального складу кримінального правопорушення, яка не є виконавцем (співвиконавцем) цього кримінального правопорушення» [1, с. 317–318]. Щоправда, такі зміни внесуть дисбаланс в інститут співучасті у кримінальному правопорушенні, бо, як зазначає Е.А. Бачурін, «у теорії співучасті співучасник може виконувати або одну із чотирьох функцій, або залучатися як співвиконавець без розподілу ролей (функцій). Змішування або довільне розширення функцій одного виду співучасників за рахунок іншого виду співучасників (особливо за співучасті з розподілом ролей) неприпустимо, інакше це призводить до порушення всієї системи співучасті» [3, с. 154]. Тож розширення поняття «пособник» функціями виконавця не є доцільним, оскільки порушить систему співучасті.

Звісно, можна стверджувати, що особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, лише створює умови для вчинення кримінального правопорушення особою, яка наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України. Однак очевидно, що про «створення умов» у цьому разі не може йтися, бо особа виконує всю об'єктивну сторону кримінального правопорушення.

Знову ж таки питання з опосередкованим виконанням нікуди не зникає. Особа, яку начебто використовують як знаряддя кримінального правопорушення, визнається пособником такого кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Та особу, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, не використовували, бо в такому разі співучасть виключається. Отже, ця ситуація не вписується в розуміння посереднього виконання кримінального правопорушення.

А як же оцінювати дії організаторів, підбурювачів чи пособників, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, якщо вони наявні в аналізованій ситуації? Виходить, що ці особи здійснювали організацію, підбурювання чи пособництво до пособництва у кримінальному правопорушенні. Керуючись позицією В.О. Навроцького, що підбурювання до підбурювання – це все ж підбурювання до кримінального правопорушення [9, с. 167], дії вищезазначених осіб можна кваліфікувати як організацію, підбурювання чи пособництво у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом. Тож із кваліфікацією діянь осіб, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, але виконують функції організаторів, підбурювачів чи пособників, проблем у застосуванні цієї позиції не виникає.

Та підтримати аналізований вище підхід ми не можемо, бо, як уже було сказано, розширення обсягу поняття «пособник» порушуватиме систему співучасті, а також відсутнє опосередковане виконавство особи, яка наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України.

Прихильників другої позиції варто розуміти так: виконання всієї об'єктивної сторони кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом особою, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, не оцінюється як вчинення кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, але може кваліфікуватися як учинення кримінального правопорушення із загальним суб'єктом. Однак можливі випадки, коли таке виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом неможливо кваліфікувати як будь-яке із правопорушень, наявних у кримінальному законі. Отже, особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, не буде нести кримінальної відповідальності, а нестиме юридичну відповідальність іншого виду.

Нам не надто імпонує твердження, що особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, може не відповідати за вчинення кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом за кримінальним законом, зважаючи на таке. Складно припустити, що вчинення відповідних діянь саме спеціальним суб'єктом несе в собі суспільну небезпеку, а не, наприклад, суспільну шкідливість, як у разі вчинення таких же діянь особою, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта. М.І. Хавронюк вважає, що можливість існування вказаної ситуації є дискримінаційною та такою, що суперечить ст. ст. 8, 21, 24, 129 Конституції («В Україні визнається і діє принцип верховенства права»; «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах»; «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом»; «Основними засадами судочинства є <...> рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом») [12, с. 154–155]. Уважаємо, що така думка має право на життя, адже неможливо пояснити встановлення різних видів юридичної відповідальності за вчинення тих самих діянь різними суб'єктами. Інакше, коли особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, буде нести кримінальну відповідальність за вчинення кримінального правопорушення, у якому суб'єкт загальний, не буде відображено основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення. Так, І.А. Копйова вважає, що неправильно ігнорувати факт усвідомлення особою, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, того, що така особа вчиняє кримінальне правопорушення у співучасті зі спеціальним суб'єктом, а ігнорувати факт усвідомлення особою, наділеною ознаками спеціального суб'єкта, того, що вона шляхом завдання шкоди життю, здоров'ю, особистій безпеці особи тощо зусиллями загального суб'єкта порушує спеціальний порядок поведінки і поготів [7, с. 195]. І такі зауваження є слушними, але іншого варіанта кваліфікації діянь особи, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, запропонувати не вбачається за можливе за теперішньої редакції кримінального закону.

Також у разі застосування вищезгаданого підходу до кваліфікації виникає таке питання: якщо у вчиненні кримінального правопорушення будуть наявні інші співучасники, які не наділені ознаками спеціального суб'єкта, але виконуватимуть функції організатора, підбурювача чи пособника, то їхні діяння визнавати орга-

нізацією, підбурюванням чи пособництвом у вчиненні кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом чи може кваліфікувати як підбурювачів, пособників чи організаторів кримінального правопорушення із загальним суб'єктом, чи іншого правопорушення? Нам складно сказати, яка з відповідей буде правильною. На жаль, ми не знайшли вирішення цієї проблеми у працях учених, які є прихильниками аналізованої позиції.

Отже, як бачимо, у цих підходах є низка недоліків, а саме: відсутність опосередкованого виконання, не зовсім точне відображення безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення в разі кримінально-правової оцінки дій особи, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, за статтею, що передбачає кримінальне правопорушення із загальним суб'єктом, або ж відсутність кримінальної відповідальності такої особи, змішування функцій співучасників, якщо йдеться про розширення поняття пособника шляхом додання функцій співвиконавця.

Та все ж необхідно визначитись, як оцінювати дії особи, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, і особи, яка наділена такими ознаками, які діють у співучасті, учиняють кримінальне правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Уважаємо, що в ситуації з виконанням особою, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, усієї об'єктивної сторони кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом потрібно застосовувати загальні правила кримінально-правової кваліфікації, тобто передусім оцінювати діяння такої особи. Відповідно особа, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, не може визнаватись виконавцем кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Тож така особа має нести кримінальну відповідальність за виконання кримінального правопорушення із загальним суб'єктом чи іншого правопорушення, якщо вчинені нею діяння не є кримінально караними. Тобто по суті це другий підхід, який, незважаючи на його недоліки, потрібно застосовувати в частині кваліфікації діянь особи, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта. Схожої логіки кримінально-правової оцінки діянь особи, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, дотримується і В.Г. Павлов [11, с. 101].

Звісно, також необхідно визначитись з оцінкою діянь особи, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта і виконувала функції організатора, підбурювача чи пособника кримінального правопорушення. Не вважаємо, що її діяння мають кваліфікуватися як організація, підбурювання чи пособництво у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом, оскільки така оцінка не відповідатиме приписам кримінального закону. Так, у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом, які утворилися в результаті диференціації складів кримінальних правопорушень за суб'єктом, у кваліфікації діянь особи, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, потрібно керуватись правилом, викладеним у ч. 3 ст. 29 КК України, тобто така особа в разі виконання функцій організатора, підбурювача чи пособника нестиме кримінальну відповідальність за вчинення кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом із посиланням на відповідну частину ст. 27 КК України. Однак обговорювані підходи розроблялись саме для ситуації, коли вчиняється не кримінальне правопорушення, у кваліфікова-

ному, особливо кваліфікованому чи привілейованому складі якого названий спеціальний суб'єкт, а вчинене підпадає під норми, що передбачають різні кримінальні правопорушення. Відповідно норма, передбачена в ч. 3 ст. 29 КК України, не може бути застосована, оскільки вона не поширюється на такі випадки. Уважаємо, що в цій ситуації потрібно керуватись загальними правилами кваліфікації. Згідно із ч. 2 ст. 29 КК України, організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 і тією статтею / частиною статті Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає кримінальне правопорушення, учинене виконавцем. Тому організацію, підбурювання чи пособництво у кримінальному правопорушенні, учинені особою, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, треба кваліфікувати відповідно до цього правила.

Тобто в такій ситуації йдеться про вчинення співучасниками кримінального правопорушення із загальним суб'єктом. Ми не бачимо підстав для того, щоб говорити про вчинення злочину зі спеціальним суб'єктом. Пропоноване нами правило кримінально-правової оцінки діянь співучасників базується на загальних правилах кваліфікації, тому принаймні не застосовується фікція про виконання особою, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, оскільки така особа не виконує об'єктивної сторони правопорушення.

Висновки. Отже, у результаті проведеного аналізу проблему кримінально-правової оцінки діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта, пропонуємо таку кваліфікацію: особа, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини КК України, має нести кримінальну відповідальність за вчинення кримінального правопорушення із загальним суб'єктом чи іншого правопорушення, якщо вчинені нею діяння не є кримінально караними, а особа, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, відповідає залежно від учинених нею діянь за організаторство, підбурювання чи пособництво в тому правопорушенні, за яке несе відповідальність особа, яка виконує об'єктивну сторону.

Література

1. Аветисян С.С. Соучастие в преступлениях со специальным составом. Москва : Закон и право, 2004. 467 с.
2. Андропова Т.В. Проблемы соучастия в преступлениях со специальным субъектом. *Молодёжь и наука* : сборник материалов VI Всероссийской научно-технической конференции студентов, аспирантов и молодых учёных. Красноярск : Сибирский федеральный ун-т, 2011. 4 с. URL: <http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn2010/section10.html> (дата звернення: 26.04.2020).
3. Бачурин Э.А. Специальный субъект преступления : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Красноярск, 2005. 228 с.
4. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика : монография. Москва : АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. 316 с.
5. Гуророва Н.О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. 384 с.
6. Зінов'єва І.А. Опосередкований виконавець злочину: поняття та види. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2016. Вип. 31. С. 197–213.
7. Копйова І.А. Виконавець як співучасник злочину : поняття, види, відповідальність : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 233 с.

8. Кузнецова Н.Ф. Избранные труды. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2003. 834 с.
9. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навчальний посібник. Київ : Юрінком-Інтер, 2006. 704 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 10-е вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1368 с.
11. Павлов В.Г. Кваліфікація преступлений со специальным субъектом. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2011. 372 с.
12. Хавронюк М.І. Конституційна скарга і кримінальне право. *Проблеми імплементації змін до Конституції України щодо правосуддя та статусу Конституційного Суду України* / авт.-уклад. В.В. Мусяка. Київ, 2017. С. 144–159.

Анотація

Федорович Н. А. Кваліфікація діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта. – Стаття.

У статті проаналізовано теорію про опосередковане виконання кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом особою, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, у разі, якщо така особа не виконує об'єктивної сторони правопорушення, а лише схилила до його вчинення особу, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини Кримінального кодексу України. Саме останній із названих співучасників виконує об'єктивну сторону кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Обґрунтовано, що в такій ситуації недоцільно говорити про опосередковане виконання кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Уважаємо, що співучасник, який наділений ознаками спеціального суб'єкта, не може визнаватись виконавцем кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом. Виявлено недоліки позиції щодо кваліфікацій дій особи, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини Кримінального кодексу України, і виконує об'єктивну сторону кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, як виконавця кримінального правопорушення, у якому суб'єкт загальний. Висловлено незгоду із твердження про кримінально-правову оцінку діянь такого суб'єкта як пособника у вчиненні кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, оскільки розширення поняття пособника функціями співвиконавця порушує систему співучасті. Вказано на доцільність застосування загальних правил кримінально-правової кваліфікації дій співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта. Запропонована така кваліфікація діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта: особу, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини Кримінального кодексу України, оцінюємо як виконавця кримінального правопорушення із загальним суб'єктом чи іншого правопорушення, якщо вчинені нею діяння не є кримінально караними, а особу, яка наділена ознаками спеціального суб'єкта, – як організатора, підбурювача чи пособника правопорушення, учиненого особою, яка не наділена ознаками, вказаними в диспозиції статті Особливої частини Кримінального кодексу України.

Ключові слова: співучасть, спеціальний суб'єкт, кримінальне правопорушення зі спеціальним суб'єктом, кримінальний закон, опосередковане виконання.

Summary

Fedorovych N. A. The qualification of the acts of accomplices in the criminal offense with a special subject, the entire objective side of which is performed by a person not endowed with the features of a special subject. – Article.

The article analyzes the theory of indirect perpetration of a criminal offense with a special subject by a person endowed with the features of a special subject, if such a person does not perform the objective side of the offense, but only induced a person not endowed with the features, specified in the disposition of the article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, to its commission. It is the latter of the abovementioned accomplices to perform the objective side of a criminal offense with a special subject. It is substantiated that in such a situation, it is not expedient to state the indirect perpetration of a criminal offense with a special subject. It is also considered that an accomplice endowed with the features of a special subject cannot be recognized as a perpetrator of a criminal offense with a special subject. The shortcomings of the position on the qualification of the acts of a person who is not endowed with the features specified in the disposition of the article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine and performs the objec-

tive side of a criminal offense with a special subject as a perpetrator of a criminal offense, are named. The disagreement with the statement concerning the criminal-legal assessment of the acts of such a subject as an accomplice in committing a criminal offense with a special subject is expressed, since the expansion of the concept of accomplice by the functions of a co-perpetrator contravenes the system of complicity. The expediency of applying the general rules of criminal-legal qualification of the acts of accomplices of a criminal offense with a special subject, the objective side of which is performed by a person not endowed with the features of a special subject, is indicated. The following qualification of the acts of accomplices of a criminal offense with a special subject, the objective side of which is performed by a person not endowed with the features of a special subject, is suggested: a person not endowed with the features specified in the disposition of the article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine shall be determined as the perpetrator of an offense with a general subject or another offense, if the acts committed by him are not criminally punishable, and a person endowed with the features of a special subject – as an organizer, abettor or accessory of an offense committed by a person not endowed with the features specified in the disposition of the article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: complicity, special subject, criminal offense with special subject, criminal law, indirect perpetration.